МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Випуск 3 (50), 2025

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Ризики продовольчої безпеки в умовах невизначеності: аналітика, управління, прогнозування, фінансово-маркетингові інструменти мінімізації”

м. Київ, МАУП, 23 грудня 2025 р.

Київ
2025

Є. А. Степаненко, Г. О. Кузьменко
Механізми публічного адміністрування забезпечення продовольчої безпеки в умовах невизначеності *104*

Г. О. Кузьменко
Консалтинг як інструмент трансформації освітньої політики безпеки в умовах невизначеності *107*

А. А. Телендій
Інформаційно-аналітична підтримка органів публічної влади у мінімізації ризиків продовольчої безпеки в умовах невизначеності *110*

М. В. Шайдулін, А. А. Телендій
Адаптація європейських підходів до управління продовольчою безпекою в Україні в умовах невизначеності *113*

В. В. Чайка, Н. А. Сіцінський
Регуляторні механізми держави у стабілізації продовольчих ринків в умовах невизначеності *116*

О. М. Слоневський, Г. О. Кузьменко
Механізми міжсекторальної взаємодії у публічному управлінні продовольчою безпекою в умовах невизначеності *119*

С. В. Рудь, А. А. Телендій
Стратегічне планування у сфері продовольчої безпеки в умовах невизначеності *122*

О. О. Оліферук, Н. А. Сіцінський
Публічно-приватне партнерство як інструмент зниження продовольчих ризиків в умовах невизначеності *126*

О. В. Настенко, Г. О. Кузьменко
Система управління продовольчими ризиками в публічному адмініструванні: аналітичний та організаційний виміри в умовах невизначеності *129*

А. В. Ігнатенко, Н. А. Сіцінський
Ризик-орієнтований підхід у публічному управлінні продовольчими системами в умовах невизначеності *132*

О. О. Оліферук, Н. А. Сіцінський
Соціально-економічні ризики продовольчої безпеки та управлінські відповіді публічної влади в умовах невизначеності *135*

Є. В. Кравчук, Н. А. Сіцінський
Державна політика продовольчої безпеки: виклики та управлінські інструменти реагування в умовах невизначеності *138*

А. В. Ігнатенко, Н. А. Сіцінський
Ризики продовольчої безпеки як об'єкт управлінського аналізу в системі публічної влади в умовах невизначеності *141*

4. Напрями забезпечення продовольчої безпеки України в умовах російсько-української війни. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2025. № 1(44). URL: http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2025/1/4.pdf
5. Економічна безпека України в умовах високих воєнних ризиків та глобальної нестабільності. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2025. URL: https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitychni-dopovidi/ekonomichna-bezpeka-ukrayiny-v-umovakh-vysokykh-voyennykh-ryzykiv
6. Продовольча безпека: світові тенденції та можливості агропродовольчого комплексу України: монографія. Київ: НУБіП, 2022 (оновлення 2025). URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u317/2022_monografiya_prodovolcha_bezpeka.pdf

Є. В. КРАВЧУК
здобувач другого (магістерського) рівня освіти, ННІУЕБ

Н. А. СІЦІНСЬКИЙ
д-р наук з держ. упр., професор кафедри ННІУЕБ

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ: ВИКЛИКИ ТА УПРАВЛІНСЬКІ ІНСТРУМЕНТИ РЕАГУВАННЯ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Державна політика продовольчої безпеки є системною складовою національної безпеки України, що спрямована на гарантування фізичної, економічної та соціальної доступності безпечного та поживного продовольства для всіх груп населення в умовах нормального функціонування та під час криз. В умовах повномасштабної війни з 2022 року, яка спричинила окупацію значних сільськогосподарських територій, руйнування інфраструктури, блокаду морських шляхів експорту, енергетичний терор та глобальні наслідки для світового ринку, державна політика набула виняткової актуальності [1].

Політика реалізується через комплекс законодавчих, інституційних, економічних та організаційних заходів, спрямованих на подолання викликів та забезпечення стійкості продовольчої системи. Актуальність теми посилюється тривалістю воєнного стану, необхідністю післявоєнного відновлення та інтеграцією з європейськими стандартами. Метою даних тез є проаналізувати ключові виклики державної політики продовольчої безпеки в сучасних умовах та управлінські інструменти реагування на них.

Державна політика базується на принципах [2]:

- комплексності — охоплення всіх чотирьох складових продовольчої безпеки (наявність, доступність, використання, стабільність);
- пріоритетності — продовольча безпека як елемент національної безпеки;

- адаптивності — гнучке реагування на воєнні, економічні, кліматичні та геополітичні виклики;
- партнерства — координація держави, бізнесу, громадського суспільства та міжнародних організацій.

Основним стратегічним документом є Стратегія продовольчої безпеки України на період до 2027 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 684-р), яка визначає три ключові цілі:

1. наповнення внутрішнього ринку агропродукцією;
2. забезпечення фізичної та економічної доступності продовольства;
3. формування стійких продовольчих систем.

Нормативно-правова база доповнюється Законом України "Про державну підтримку сільського господарства України", постановами КМУ щодо регулювання цін, експорту, інтервенцій, а також міжнародними зобов'язаннями (Цілі сталого розвитку ООН, зокрема Ціль 2 "Подолання голоду") [3].

Сучасні виклики можна класифікувати так [4]:

- виробничі та ресурсні — окупація ≈ 20–25 % сільгоспземель, мінування, руйнування елеваторів, дефіцит пального, добрив, техніки, відтік кадрів;
- логістичні та експортні — блокада портів (до 2022–2023), "зернові коридори" з обмеженнями, зростання витрат на альтернативні шляхи (залізниця, Дунай);
- економічні та соціальні — падіння доходів населення, зростання частки витрат на харчування (>50 % у багатьох домогосподарствах), інфляція на продукти, внутрішнє переміщення осіб;
- глобальні та зовнішні — вплив війни на світові ціни, санкції, кліматичні зміни, енергетична криза;
- інституційні — фрагментарність координації між відомствами, недостатня цифрова інфраструктура моніторингу, обмежена спроможність на місцевому рівні.

Ці виклики призводять до зниження рівня само забезпечення ключовими продуктами та ризику погіршення доступності для вразливих груп.

Держава застосовує комплекс інструментів реагування [5]:

• стратегічні та планувальні: оновлення Стратегії до 2027 року та операційного плану заходів; сценарне планування та прогнози ризиків (з урахуванням воєнних сценаріїв);

• регуляторні та адміністративні: тимчасове квотування/ліцензування експорту критичних продуктів; встановлення граничних торговельних надбавок на соціально значущі товари; формування державного інтервенційного фонду та резервів;

• економічні та фінансові: субсидії та компенсації (пальне, добрива, насіння, електроенергія для теплиць); податкові пільги та спрощене кредитування аграріїв; державні програми підтримки посівних кампаній та розмінування;

• інституційні та координаційні: координаційні штаби при Кабміні та Мінекономіки; міжвідомча взаємодія (Мінагрополітики, Міненерго, Мінфін,

ОВА); партнерство з міжнародними організаціями (FAO, WFP, ЄС, Світовий банк);

• цифрові та інформаційні: цифрові платформи моніторингу (Державний аграрний реєстр, супутниковий моніторинг); прозорий моніторинг цін та запасів; інформаційні кампанії для населення.

На місцевому рівні інструменти реалізуються через програми територіальних громад (локальні запаси, ярмарки, підтримка домогосподарств).

Для підвищення ефективності пропонується [6]:

- прийняти окремий Закон України "Про продовольчу безпеку" з чітким визначенням повноважень та механізмів реагування;
- створити постійно діючий Національний центр координації продовольчої безпеки;
- посилити цифровізацію: єдина платформа прогнозування та моніторингу ризиків з AI-елементами;
- розширити децентралізацію: субвенції громадам на локальні програми стійкості;
- посилити міжнародну інтеграцію: гармонізація з ЄС (IACS, FSDN, LPIS), залучення допомоги на відновлення;
- впровадити регулярну оцінку ефективності політики (ex-post аналіз рішень).

Державна політика продовольчої безпеки в Україні в умовах війни демонструє адаптивність та здатність до швидкого реагування, але стикається з безпрецедентними викликами. Управлінські інструменти дозволяють стабілізувати ситуацію, забезпечити базовий доступ до продовольства та підтримати аграрний сектор. Подальший розвиток політики вимагає посилення законодавчої бази, цифровізації, децентралізації та міжнародного партнерства. Це дозволить не лише подолати поточні кризи, а й створити стійку, європейського рівня продовольчу систему для післявоєнного періоду. Подальші дослідження мають фокусуватися на оцінці ефективності інструментів реагування та адаптації політики до гібридних загроз.

Джерела

1. Про схвалення Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 684-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-prodovolchoi-bezpeky-ukrainy-na-period-do-2027-roku-ta-zatverdzhennia-operatsiinoho-planu-zakhodiv-z-ii-realizatsii-i230724-684
2. Продовольча безпека україни в умовах війни: виклики та стратегічні пріоритети. *Economics and Law*. 2025. URL: https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economiclaw/article/view/20553
3. Напрями забезпечення продовольчої безпеки України в умовах російсько-української війни. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2025. № 1(44). URL: http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2025/1/4.pdf
4. Продовольча безпека України: виклики та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. URL: http://www.lsej.org.ua/11_2023/72.pdf

5. Стратегічні засади забезпечення продовольчої безпеки в умовах правового режиму воєнного стану: організаційно-правовий аспект. *Інформація і право*. URL: http://il.ippi.org.ua/article/view/318086
6. Право на продовольчу безпеку: виклики війни для аграрного законодавства. *Рубрика*. 2025. URL: https://rubryka.com/blog/pravo-na-prodovolchu-bezpeku-vyklyky-vijny-dlya-agrarnogo-zakonodavstva

А. В. ІГНАТЕНКО
здобувач другого (магістерського) рівня освіти, ННІУЕБ

Н. А. СІЦІНСЬКИЙ
д-р наук з держ. упр., професор кафедри ННІУЕБ

РИЗИКИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІНСЬКОГО АНАЛІЗУ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Ризики продовольчої безпеки є одним з центральних об'єктів управлінського аналізу в системі публічної влади, оскільки безпосередньо впливають на національну безпеку, соціальну стабільність та економічну стійкість держави. В Україні, де продовольча безпека зазнає гострих викликів через повномасштабну війну, окупацію значних сільськогосподарських територій, мінування земель, руйнування інфраструктури та глобальні шоки постачання, системний аналіз ризиків стає необхідною умовою ефективного публічного управління [1].

Управлінський аналіз ризиків розуміється як комплексний процес їх ідентифікації, класифікації, оцінки ймовірності та потенційних наслідків, а також розробки заходів протидії в рамках повноважень органів публічної влади. Актуальність теми зумовлена переходом від реактивного реагування до проактивного, превентивного управління ризиками в умовах високої невизначеності. Метою даних тез є розкрити ризики продовольчої безпеки як об'єкт аналізу, методологічні підходи до їх оцінки в системі публічної влади та напрями вдосконалення управлінського інструментарію.

Управлінський аналіз ризиків базується на принципах [2]:

- системності — розгляд ризиків як взаємопов'язаних елементів продовольчої системи (виробництво, логістика, розподіл, споживання);
- ієрархічності — аналіз на національному, регіональному та місцевому рівнях;
- динамічності — постійне оновлення оцінки в умовах змін (війна, клімат, ринки);